

Кримінальні правопорушення в сфері інтелектуальної власності

Авторське право та права на об'єкти інтелектуальної власності є важливими складовими сфери правового регулювання, що забезпечують інноваційний розвиток суспільства та захист інтелектуальної творчості. Україна, як член європейської та світової спільноти, має дотримуватися міжнародних зобов'язань та відповідного національного законодавчого регулювання у цій сфері.

При цьому певні зловживання правами на об'єкти інтелектуальної власності, їх незаконне використання та порушення авторських прав визнаються кримінальними правопорушеннями.

Нині до таких правопорушень у сфері інтелектуальної власності відносяться діяння, які передбаченні ст.ст.176, 177, 2031, 229 КК України. Але вони не складають окремого розділу кодексу. Захист прав у сфері інтелектуальної власності вважається однією з основ стабільності сучасного суспільства. З одного боку це є складовою дотримання загальних прав і свобод людини, з іншого боку це прояв економічної доцільності, оскільки в сучасному суспільно-економічному секторі переважають товари, послуги, відносини, що в основі своєї засновані на високих технологіях.

З технічно-правової сторони такий статус об'єктів прав інтелектуальної власності робить їх дуже вразливими для недобросовісного використання без згоди власника, ба більше дуже часто – предметом кримінальних правопорушень проти права інтелектуальної власності. Саме цю сторону цих складних правовідносин й буде проаналізоване у нашому виданні.

Ці матеріали стануть в нагоді здобувачам юридичної освіти та їх викладачам, працівникам правоохоронних органів та органів правосуддя, суб'єктам правовідносин у сфері інтелектуальної власності, авторських і суміжних прав.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

- ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ
- МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ
- ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ
- НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
- АКТУАЛЬНА СУДОВА ПРАКТИКА

За загальною редакцією *Копотуна Ігоря Миколайовича*
доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України

Укладачі:

Бортняк В. А., Вітвіцький С. С., Гонсьор Ю. Р., Далик В. П., Данилевська Ю. О., Козяр Р. Я., Копотун І. М., Корецька В. В., Корецький О. П., Крамар Р. І., Кучмак Ю. Я., Микитюк М. А., Петков В. П., Петков С. В., Проць І. М., Сідор Н. Ю., Скриньковський Р. М., Скупейко А. В., Соболев Є. Ю., Тиркало Ю. Є., Хмиз М. В., Чорний Б. І., Чубенко А. Г., Шамрай Б. М., Шапаренко С. О., Юнін О. С., Явний О. І., Яромій І. В.

К 82 Кримінальні правопорушення в сфері інтелектуальної власності: історичний аспект; міжнародний досвід та механізми протидії; особливості правозастосування в Україні; нормативно-правове регулювання; актуальна судова практика / За заг. ред. Копотуна І. М. — Київ. ВД «Професіонал», 2024. — 476 с.

ISBN 978-611-01-3220-6

Авторське право та права на об'єкти інтелектуальної власності є важливими складовими сфери правового регулювання, що забезпечують інноваційний розвиток суспільства та захист інтелектуальної творчості.

Україна, як член європейської та світової спільноти, має дотримуватися міжнародних зобов'язань та відповідного національного законодавчого регулювання у цій сфері. При цьому певні зловживання правами на об'єкти інтелектуальної власності, їх незаконне використання та порушення авторських прав визнаються кримінальними правопорушеннями. Нині до таких правопорушень у сфері інтелектуальної власності відносяться діяння, які передбачені ст.ст.176, 177, 2031, 229 КК України. Але вони не складають окремого розділу кодексу.

Захист прав у сфері інтелектуальної власності вважається однієї з основ стабільності сучасного суспільства. З одного боку це є складовою дотримання загальних прав і свобод людини, з іншого боку це прояв економічної доцільності, оскільки в сучасному суспільно-економічному секторі переважають товари, послуги, відносини, що в основі своєї засновані на високих технологіях. З технічно-правової сторони такий статус об'єктів прав інтелектуальної власності робить їх дуже вразливими для недобросовісного використання без згоди власника, ба більше дуже часто – предметом кримінальних правопорушень проти права інтелектуальної власності.

Саме цю сторону цих складних правовідносин й буде проаналізоване у нашому виданні. Ці матеріали стануть в нагоді здобувачам юридичної освіти та їх викладачам, працівникам правоохоронних органів та органів правосуддя, суб'єктам правовідносин у сфері інтелектуальної власності, авторським і суміжним правам.

ВСТУП

Авторське право та права на об'єкти інтелектуальної власності є важливими складовими сфери правового регулювання, що забезпечують інноваційний розвиток суспільства та захист інтелектуальної творчості.

Україна, як член європейської та світової спільноти, має дотримуватися міжнародних зобов'язань та відповідного національного законодавчого регулювання у цій сфері. При цьому певні зловживання правами на об'єкти інтелектуальної власності, їх незаконне використання та порушення авторських прав визнаються кримінальними правопорушеннями. Нині до таких правопорушень у сфері інтелектуальної власності відносяться діяння, які передбаченні ст.ст.176, 177, 203¹, 229 КК України. Але вони не складають окремого розділу кодексу.

Захист прав у сфері інтелектуальної власності вважається однією з основ стабільності сучасного суспільства. З одного боку це є складовою дотримання загальних прав і свобод людини, з іншого боку це прояв економічної доцільності, оскільки в сучасному суспільно-економічному секторі переважають товари, послуги, відносини, що в основі своєї засновані на високих технологіях.

Проте, коли спостерігаються проблеми з таким технологіями у національному виробництві та інших галузях, створюються умови для пониженого рівня захисту інтелектуальних прав, а також толерантність до нелегального залучення іноземних об'єктів вказаних прав.

Ситуація, яка склалася в Україні після 2014 року, тобто на момент з початку російської агресії і до моменту широкомасштабного вторгнення 2022 року, характеризується погіршенням економічної складової суспільного життя, що призводить до поширення попиту на товари, послуги за зниженими цінами. Аналіз внутрішнього ринку, нажаль, дає підстави для експертної оцінки, що констатує інтенсивну реалізацію в Україні контрафактних носіїв інформації, одягу, взуття, аксесуарів, побутової техніки, фармацевтичної продукції, харчів, алкогольних напоїв, тютюну і, як не дивно, пестицидів.

При цьому ситуація в Україні не є унікальною, справа в тому, що світова тенденція свідчить про загальну мінімізацію кримінальної

відповідальності за порушення цивільних прав, проте одночасно спостерігається посилення санкцій саме за порушення прав інтелектуальної власності. Таким чином, беручи до уваги сталу зневагу в Україні до прав інтелектуальної власності, критично важливого значення набуває саме кримінально-правовий захист цих прав.

При цьому слід зауважити, що Конституція України гарантує громадянам свободу літературної, художньої, наукової та технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Таким чином на найвищому законодавчому рівні визначене серед прав і законних інтересів у сфері інтелектуальної діяльності майнові та немайнові права.

Тобто нормативним чином фіксується факт, що в процесі літературної та художньої, наукової та технічної творчості виникають якісно нові знання, об'єкти матеріального та духовного світу, що мають свою вартісну складову. Соціальна сутність правового інституту інтелектуальної власності полягає в тому, що його норми здійснюють охоронну функцію як щодо майнових, так і щодо немайнових прав, які виникають у авторів літературних і художніх творів, виконавців, винахідників та інших суб'єктів відповідних правовідносин.

Нормативне регулювання цих процесів виглядає у загальному вигляді таким чином – з одного боку, інститут інтелектуальної власності присвячений охороні прав на об'єкти літературної, наукової, художньої та технічної творчості, а з іншого боку – регулюванню правового статусу цих об'єктів у суспільному виробництві. Специфічною рисою об'єктів права інтелектуальної власності є те, що вони не мають матеріальної форми (на відміну від речей, як об'єктів права власності). Економічна ж цінність об'єктів права інтелектуальної власності при цьому не залежить від матеріального носія, на якому вони розташовані, – він є лише способом передання ідей, думок і висновків автора іншим особам. З технічно-правової сторони такий статус об'єктів прав інтелектуальної власності робить їх дуже вразливими для недобросовісного використання без згоди власника, ба більше дуже

часто – предметом кримінальних правопорушень проти права інтелектуальної власності.

Саме цю сторону цих складних правовідносин й буде проаналізоване у нашому виданні. Ці матеріали стануть в нагоді здобувачам юридичної освіти та їх викладачам, працівникам правоохоронних органів та органів правосуддя, суб'єктам правовідносин у сфері інтелектуальної власності, авторських і суміжних прав.

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Сучасне розуміння будь-якої галузі права формується завжди через ретроспективу становлення та розвитку правової охорони відповідних правовідносин, особливо кримінально-правової охорони та через аналіз історичного розвитку галузі законодавства, зокрема кримінального, тенденцій його розвитку і перспектив.

Хоча інтелектуальна діяльність притаманна людині із первісних її часів, проте розумінні її вартісної цінності і необхідність захисту у більш-менш сучасному розумінні прийшла значно пізніше, зі становленням ринкових відносин. Зазвичай цей момент відносять до часів перших десятиліттях XIV ст. у Європі. Країнами, де вперше у світі заговорили про необхідність охорони прав авторів, винахідників, творців і раціоналізаторів та економічну значущість такої охорони, були Англія, Франція, Німеччина у період розвитку мануфактури.

При цьому в історичному сенсі є велика кількість дослідників, які можуть аргументовано прослідкувати генезу захисту інтелектуальної власності до часів написання Біблії. Вони слушно зауважують на наявність у цій великій книзі цілком матеріальних концептів, що засвідчує кількатисячолітній розвиток правничої ідеології та містить юридичні настанови. Наприклад дослідження та тлумачення заповіді «не кради» у зміливих руках сучасних дослідників цілком достовірно визначають, що ця заповідь поширюється і на матеріальні речі, і на речі нематеріального світу, а її коментування зводиться до того, що: «красти – означає позбавляти чогось іншу людину або привласнювати собі щось, що належить іншому, не маючи на це дозволу або права: гроші, добре ім'я, речі, засоби, ідеї, радість, почуття, самоповагу, віру, час... Красти – означає не давати іншим те, що за правом їм належить: залишати без заробітку, приховувати прибуток, відмовляти у визнанні, відбирати час, інші права...». До того ж в Біблії містяться фактично найперші засади відповідальності за порушення цієї заповіді: крадій мав відшкодувати вартість вкраденого щонайменше у подвійному розмірі або підлягав продажу у найми.

Це дозволяє зробити висновок, що з моменту зародження інтелектуальної власності до певного моменту, а саме зародження ринкових відносин і обігу вартісної складової інтелектуальної власності потреби у створенні інституту кримінальної охорони інтелектуальної власності не було, оскільки на той час вона ще не стала предметом ринкових відносин, а отже, і посягання на інтелектуальна власність у сенсі кримінально-правового регулювання були відсутні.

Отже, виникнення на території України законодавства про кримінальну відповідальність за вказані порушення сягає не часів Київської Русі, але тісно пов'язано з її перебуванням у складі Російської імперії. Перше закріплення кримінальної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності на законодавчому рівні було здійснено в першій половині XIX ст. у Зводі законів Російської імперії (1832 р.) – систематизованому збірнику законів Російської імперії, підготовленому впродовж 1826–1830 рр. уповноваженою спеціальною комісією під керівництвом М. Сперанського. Загалом Звід законів Російської імперії складався з 15 томів, що стосувалися різних галузей права, зокрема кримінального.

Цікаво, що закріплення кримінальної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності на території України було здійснено більше, ніж на п'ятдесят років раніше від дати прийняття перших у світі міжнародно-правових актів у сфері охорони інтелектуальної власності (Паризької конвенції про охорону промислової власності 1883 р. та Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів 1886 р.).

Саме у цей час інтелектуальна власність набуває ціннісних ознак і стає об'єктом посягання, що зумовлює потребу охорони права інтелектуальної власності кримінально-правовими засобами. Зрозуміло, що у Зводі законів доволі повно були врегульовані питання кримінальної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності, а також встановлені суворі кримінальні покарання за таке порушення. Звід утратив чинність лише після встановлення на території України радянської влади, а отже, діяв близько 80 років.

Не менш важливий, нормативно-правовий акт, що встановлював кримінальну відповідальність за порушення авторського права та

прав промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки тощо), був прийнятий у ХХ столітті. Це, зокрема, Кримінальне уложення від 22 березня 1903 р. Норми Уложення, що були присвячені кримінально-правовій охороні вказаних видів інтелектуальної власності, були зосереджені у двох окремих статтях – ст. 620 та ст. 622, які містились у тридцять п'ятій Главі «Про злочинні діяння проти прав авторських і привілеїв на винаходи».

При цьому в Уложенні охороні підлягало значно більше видів інтелектуальної власності – не лише авторське право, а й права промислової власності (права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, торговельну марку), що є набагато ширшою кримінально-правовою охороною. Крім того, криміналізовані нові форми порушення авторського права, які полягали вже не тільки у самовільному виданні з метою збуту чужого літературного, музичного чи художнього твору, але й (на чому особливо наголошувалось у ст. 620 Кримінального уложення) взагалі у будь-якому самовільному користуванні чужим правом літературної, музичної чи художньої власності та (як зазначалося у ст. 622 Кримінального уложення) у зберіганні для продажу або ввезенні з-за кордону для продажу предметів, завідомо виготовлених на порушення права літературної, музичної чи художньої власності. Також із зазначених статей Кримінального уложення простежується, що встановлювалися більш тяжкі покарання за порушення авторського права, які полягали в арешті винного, його ув'язненні у в'язниці на строк, не менший ніж три місяці, або у стягненні з винного грошової пені у розмірі до 500 рублів.

Після встановлення радянської влади на теренах України розпочалося й формування відповідного радянського законодавства, при цьому його особливістю було те, що інтелектуальне право першого періоду розвитку радянської держави характеризувалось спробами суттєвого обмеження прав авторів та інших осіб, наділених правом інтелектуальної власності. Була ліквідована патентна система, держава залишала за собою право відчувувати на свою користь будь-який винахід, що визнавався корисним Комітетом у справах винаходів. Водночас винаходи, що визнавалися надбанням держави, за виключенням таємних, які стосувалися оборонної сфери

або особливо важливих для країни галузей, надходили у загальне користування всіх громадян і установ на умовах, що в кожному конкретному випадку чітко обумовлювались. Натомість автору цього винаходу гарантувалось визнання й охорона його права авторства, а також право на винагороду, що посвідчувалось особливим документом – авторським свідоцтвом.

У 20-х роках ХХ століття СРСР навірналася до більш цивілізованих способів регулювання й охорони інтелектуальної власності. Зокрема ЦВК СРСР прийняв Положення про патенти на винаходи, що знову стали єдиною формою охорони винахідницьких прав.

Новий курс економічної політики знайшов своє відображення і в кримінальних кодексах союзних республік. Зокрема 23 серпня 1922 р., був прийнятий перший Кримінальний кодекс УРСР. Цей Кодекс також охороняв права інтелектуальної власності, однак, на відміну від попередніх (Зводу законів Російської імперії та Кримінального уложення), із абсолютно інших правових основ, коли пріоритет віддавався інтересам радянської держави.

Скажемо кримінальна відповідальність за порушення авторського права встановлювалась у ст. 101 Кодексу, яка містилась у п. 2 «Про злочини проти порядку управління» глави 1 «Державні злочини» Особливої частини КК УРСР (1922 р.). Згідно із цією статтею, самовільне видання, розмноження з метою збуту літературних, музичних і, взагалі, художніх творів, визнаних надбанням республіки, каралося примусовими роботами на строк до одного року з конфіскацією майна або без неї. Таким чином можна зробити висновок, що у подібному контексті кримінальна відповідальність за порушення авторського права розглядалася як відповідальність за один із державних злочинів, а отже, передусім охоронялись державні інтереси. Що стосується кримінально-правової охорона прав та законних інтересів автора, то це здійснювалась лише опосередковано, що відповідало політико-правовій ідеології тогочасної радянської держави. Окрім того, згідно зі ст. 101 КК УРСР (1922 р.), самовільне видання, розмноження з метою збуту літературних, музичних та художніх творів, які не були визнані надбанням республіки, взагалі не підлягало кримінальній відповідальності, а отже, унеможливлювало охорону авторського права.

Аналогічним чином будувалися норми щодо відповідальності за порушення прав промислової власності, за самовільне користування з метою недобросовісної конкуренції чужим торговельним, фабричним або ремісничим знаком, малюнком, моделлю, а так само чужою фірмою або чужим найменуванням.

З позитивних моментів слід зауважити на подальшу деталізацію кримінально-правової охорони прав промислової власності та встановлення дієвого покарання за ці злочини – штраф у потрібному розмірі від суми отриманого прибутку.

Подальшого розвитку у межах цієї самої радянської парадигми зазнали вказані норми у КК 1927 та 1961 років. Вказані Кримінальні кодекси УРСР, ставлячи на перше місце охорону інтересів держави, власності, авторське право, громадян практично не охороняли. Водночас незважаючи на подальший розвиток науки, техніки, мистецтва, суспільства у всіх їх проявах, абсолютно не згадували про необхідність кримінально-правової охорони прав виконавців, виробників фонограм, програм мовлення (суміжні права). Це тоді як із цією метою на рівні міжнародного співтовариства ще в 1961 р. було прийнято Римську конвенцію про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення, у 1971 р. – Женевську Конвенцію про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм тощо. Зазначені міжнародні акти проголошували необхідність створення національного режиму охорони не тільки прав авторів, але також інтересів виконавців, виробників фонограм.

Слід констатувати, що розвиток українського права щодо захисту прав інтелектуальної власності, що почався в радянський період, до 1991 р. взагалі не використовував термін «інтелектуальна власність», за тою ж радянською правовою парадигмою поняття власності не відповідало радянській моделі суспільно-державної власності. Термін «власність» було вилучено, а вся сфера прав інтелектуальної власності була поділена на інститути авторського та винахідницького права. В Цивільному кодексі УРСР 1963 р. були розділи «Авторське право» і «Винахідницьке право». Слід також згадати «Положення про відкриття, винаходи і раціоналізаторські пропозиції», що було затверджене Постановою Ради Міністрів СРСР від 21.03.1973 р.

Якщо робити загальну оцінку цієї доби, то слід коротко зауважити – механізм захисту авторських і винахідницьких прав був неефективним. Передбачені законодавством санкції – незначні, а судова процедура – складною. Відтак за масових порушень прав кількість судових справ була мізерною.

Становлення пострадянського законодавства України про інтелектуальну власність почалося після прийняття Закону України «Про власність» від 7 лютого 1991 р., за яким результати інтелектуальної діяльності вперше були визнані об'єктами права власності.

Слід також згадати «Тимчасове положення про правовий захист об'єктів промислової власності і раціоналізаторських пропозицій», затверджене Указом Президента України від 18 вересня 1992 р. Хоча приписи цього акту потім були закріплені у спеціальних законах в 1993 році, дата прийняття Указу стала професійним святом винахідників і раціоналізаторів України.

Принциповою ідеологічною засадою у розбудові законодавства про інтелектуальну власність стало прийняття 1996 р. Конституції України, ст. 41 якої проголошує: «Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами інтелектуальної, творчої діяльності».

Ще одним етапом формування законодавства про охорону інтелектуальної власності стало прийняття 2003 р. Верховною Радою України нового Цивільного кодексу України, Книга IV якого має назву «Право інтелектуальної власності». Кодекс набув чинності 1 січня 2004 р.

Що стосується кримінально-правового аспекту захисту прав інтелектуальної власності в пострадянській Україні, то КК України був прийнятий в 2001 році. Упродовж всіх років до статей, що передбачають кримінальну відповідальність за кримінальні правопорушення, які посягають на інтелектуальну власність, вносилися низка зміни та доповнення. Хоча донині КК не має окремого розділу, який об'єднує норми проти правопорушень у цій сфері.

У 2007 році у зв'язку зі вступом України до СОТ наша держава прийняла на себе низку зобов'язань, що стосувалися охорони інтелектуальної власності. З огляду на це, 31.05.2007 р. був

прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності стосовно виконання вимог, пов'язаних із вступом України до СОТ».

Отже, Україна без сумніву має цілком достойний історико-правовий досвід законодавчого регулювання охорони прав інтелектуальної власності, зокрема й кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти інтелектуальної власності. Зважаючи на те, що на сучасному етапі розвитку України логічно постає питання про вдосконалення кримінально-правової охорони інтелектуальної власності, можна стверджувати, що для її цього в нашій країні склалась усі необхідні історичні, суспільно-економічні та правові передумови.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Отже, підбиваючи певні підсумки попередніх матеріалів, складається враження, що суспільно-правова генеза щодо інтелектуальної власності (та й власності навзагал), яка сформувалася у радянські часи, делегувала цілком зрозумілі нігілістичні погляди на таку власність і толерантні погляди на порушення в цій сфері.

При цьому це не є секретом у світі, нині у глобалізованому суспільстві такі проблеми не можна приховати. Так, 8 лютого 2013 р. Міжнародний альянс інтелектуальної власності подав свої пропозиції до Офісу торгового представника США до щорічного «Спеціального звіту 301» з оглядом зарубіжних країн, які, на думку Офісу торгового представника США, недостатньо захищають права інтелектуальної власності. У цих пропозиціях Україна постала непривабливою для бізнесу країною, яка, на думку Міжнародного альянсу інтелектуальної власності, найгірше у світі захищає права інтелектуальної власності. Наступного року Україну виключили із переліку країн із найвищими показниками порушень авторського права і перевели до списку держав, щодо яких ведеться розслідування у цій галузі, – це було маловтішним висновком. Хоча із тих часів наша країна значно просунулась у сфері боротьби та запобігання правопорушенням в сфері інтелектуальної власності, тим не менш проблеми залишаються.

В таких умовах і враховуючи євроатлантичні спрямування України, які значно прискорила російська агресія, врахування іноземного досвіду в цій сфері має важливе значення для формування комплексних підходів до вирішення проблеми у країні. При цьому мова не йде про просте копіювання зарубіжного законодавства, наприклад про кримінально-правову охорону прав інтелектуальної власності. Мова йде про вдумливе опанування сучасних підходів як у доктринальному плані, так й в практичній площині, враховуючи специфіку економічного і соціального розвитку України, характеристики стану злочинності, історичного досвіду, особливостей національної психології тощо.

Залучаючи зарубіжний досвід охорони права інтелектуальної власності, доцільно використовувати порівняльно-правовий метод,

який сприяє належному порівнянню правових систем різних держав та належному пізнанню свого національного права і його удосконалення. Такий підхід дає змогу:

визначити реальне місце внутрішньодержавної системи права з-поміж інших правових систем;

виявити нагальні проблеми у досліджуваній сфері;

визначити подібні рішення вказаних проблем;

визначити та проаналізувати позитивний досвід;

визначити вірогідні напрямки використання такого досвіду у майбутньому;

визначити та проаналізувати помилки з метою їх уникнення на власному досвіді.

З огляду на це, необхідно розглянути досвід широкого кола країн, що може бути корисним для нашої держави з міркувань того, наскільки ефективно ті чи інші держави протидіють кримінальним правопорушенням, що посягають на інтелектуальну власність.

Слід зауважити, що зазвичай джерелом права інтелектуальної власності у зарубіжних країнах, є спеціальне законодавство, що регулює правовідносини у вказаній сфері. Водночас у багатьох державах світу відповідальність за порушення права інтелектуальної власності регулюється зокрема й кримінальним законом.

За кримінальними законами різних країн здебільшого є загальні положення, які стосуються правопорушень у сфері прав інтелектуальної власності, поширюються на всі правопорушення, які передбачаються спеціальними законами, за винятком положень, що суперечать їм.

Що стосується спеціальних законів наводять визначення деяких порушень майнових прав і особистих немайнових прав автора, в деяких випадках – порушення прав виконавців і майнових прав виробників фонограм, а також порушення майнових прав організацій ефірного мовлення.

У різних країнах норми кримінального закону відносять правопорушення в сфері інтелектуальної власності до різних розділів. Тобто різняться об'єкти, а саме суспільні правовідносини, що таку сферу регулюють. Наприклад в Іспанії такі кримінальні правопорушення кримінальне законодавство пов'язує з підприємництвом і, відповідно, із правами споживачів, тобто

відносить їх до злочинів економічної спрямованості; як обов'язкову ознаку основного складу злочину іспанський кодекс виділяє мету вчинення злочину – наживу; за кваліфіковане інтелектуальне «піратство» Кримінальний кодекс Іспанії передбачає покарання у вигляді позбавлення права займатися певною діяльністю.

У Франції порушення авторського права має загальну назву «контрафакція». Згідно з пунктами 1 і 2 ст. 425 Кримінального кодексу Франції, будь-яка публікація рукописів, музичних творів, малюнків, живопису або будь-якого іншого виду продукції за допомогою друку або гравіювання, повністю або частково, порушуючи закони і регуляторні акти про власність авторів, вважається контрафакцією, а будь-яка контрафакція є злочином. У третьому пункті цієї статті контрафакцією визнається також будь-яке відтворення, публічний показ або поширення творів інтелектуальної праці з порушенням авторського права в тому вигляді, якому вони встановлені і регулюються законом, незалежно від засобів, що для цього використовуються.

Кримінальні закони деяких країн вважають кримінальними правопорушеннями певні дії, що посягають на такі майнові права:

виготовлення більшої кількості екземплярів, аніж передбачено контрактом (Аргентина, ст. 72d);

перевищення дозволених меж використання: творів, виконання артиста, фонограми, відеограми або передачі до ефіру, за винятком випадків, що передбачені законом (Португалія, ст. 1952c);

повідомлення неправдивих відомостей щодо кількості реально проданих екземплярів (Чилі, ст. 80a);

повідомлення неправдивих відомостей, що стосуються інших аспектів, від яких залежить авторська винагорода: розмір аудиторії, категорія, ціна і кількість проданих квитків на спектакль або виставу, кількість вхідних квитків, поширених безкоштовно (Колумбія, закон 44 від 1993 р., ст. 52.5);

виготовлення збірки або аналогії опублікованих або неопублікованих творів без дозволу автора (Португалія, ст. 195b; Мексика, ст. 136.11);

недобросовісне використання права або цитування іншого твору (Коста-Ріка, ст. 118a; Домініканська Республіка, ст. 165a);

публічне представлення або виконання особою, що не є автором, видавцем, правовласником або представником однієї з цих категорій осіб або такою, що неправомірно привласнив собі таке право (Аргентина, ст. 74; Колумбія, ст. 253; Коста-Ріка, ст. 121; Уругвай, ст. 49);

незаконне привласнення прізвища, псевдоніма або буквеного скорочення прізвища автора (Перу, Кримінальний кодекс, ст. 218).

Що стосується покарання за вказані правопорушення, то підхід національних законів теж говорить про відсутність однаковості. У деяких країнах суворість покарання міняється залежно від того, чи йдеться про порушення, здійснене з комерційною метою або ж без неї. Наприклад в Іспанії комерційна мета вважається обтяжливою обставиною з тими ж наслідками, що і посягання на особисте немайнове право.

Специфіка кримінального законодавства ФРН, полягає в тому, що норми кримінальної відповідальності за порушення авторських і суміжних прав у Німеччині містяться не в Кримінальному кодексі цієї країни, а у спеціальному Федеральному законі від 9 вересня 1965 р. «Про авторські і суміжні права», який належить до так званого додаткового кримінального права (Strafrechtliche Nebengesetze). Саме в цьому законі регулюються питання не лише загального характеру, пов'язані з авторським правом і суміжними правами, а й ідеться про кримінальну відповідальність за порушення цих прав, зокрема й питання, які пов'язані з оскарженням кримінального переслідування, а також конфіскації предметів злочину.

У кримінальному кодексі Азербайджану родовим об'єктом складів кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, є суспільні відносини, які виникають у сфері прав особи, а видовим – відносини у сфері конституційних прав людини і громадянина. Такий само підхід в Узбекистані, Киргизії, Таджикистані.

Проте у Вірменії ці кримінальні правопорушення віднесені до злочинів проти людини (родовий об'єкт) і злочинів проти свободи, честі і гідності особи (видовий об'єкт).

У Грузії цей вид злочину відносять до розділу економічних злочинів і глави злочинів проти власності. Отже, родовим об'єктом

Зміст

ВСТУП	3
ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	6
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	13
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНШИХ ПРАВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	21
СУДОВА ПРАКТИКА ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ І ПРАВ.....	49
СУДОВА ПРАКТИКА ЄСПЛ.....	49
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ П'ЯТА СЕКЦІЯ СПРАВА «КОРОТЮК ПРОТИ УКРАЇНИ» (CASE OF KOROTYUK v. UKRAINE)	49
ПОСТАНОВИ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ	67
РІШЕННЯ СУДІВ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ.....	132
МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ	384
УГОДА ПРО ТОРГОВЕЛЬНІ АСПЕКТИ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	384
УГОДА про заснування Світової організації торгівлі.....	429
Сінгапурський договір про право товарних знаків.....	446

Укладачі:

Бортняк Валерій Анатолійович — кандидат юридичних наук, доцент, ректор, Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського;

Вітвіцький Сергій Сергійович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, полковник поліції, ректор, Донецький державний університет внутрішніх справ;

Гонсьор Юрій Романович — депутат Зимноводівської сільської ради 8-го скликання (Львівська область);

Далик Володимир Петрович — кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, Національний університет «Львівська політехніка»;

Данилевська Юлія Олександрівна — кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувач докторантури, Донецький державний університет внутрішніх справ;

Козяр Роман Якович — кандидат юридичних наук, співробітник Служби безпеки України;

Копотун Ігор Миколайович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням, Донецький державний університет внутрішніх справ;

Корецька Вікторія Віталіївна — кандидат юридичних наук, суддя, Ківерцівський районний суд Волинської області;

Корецький Олег Павлович — кандидат юридичних наук, військовослужбовець, Збройні Сили України;

Крамар Руслана Іванівна — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права і процесу, фінансового та інформаційного права, Львівський університет бізнесу та права;

Кучмак Юрій Ярославович — аспірант, Львівський університет бізнесу та права;

Микитюк Микола Андрійович — доктор юридичних наук, професор, професор спеціальної кафедри №1 Інституту Управління державної охорони України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка;

Петков Валерій Петрович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням, Донецький державний університет внутрішніх справ;

Петков Сергій Валерійович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи у військах (силах), Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Проць Іванна Миколаївна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін, Львівський державний університет внутрішніх справ;

Сідор Назар Юліанович — заступник завідувача відділу аналітичної роботи Департаменту з питань регіональної політики, Офіс Президента України;

Скриньковський Руслан Миколайович — кандидат економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій, Львівський університет бізнесу та права;

Скупейко Андрій Васильович — майор поліції, старший інспектор з особливих доручень сектору організаційного забезпечення діяльності місць тимчасового тримання осіб Головного управління Національної поліції у Львівській області;

Соболь Євген Юрійович — доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор, Центральноросійський державний університет імені Володимира Винниченка;

Тиркало Юрій Євгенійович — доктор філософії, начальник служби інформаційного забезпечення, ДП «Львіввугілля»;

Хмиз Мар'яна Василівна — доктор філософії в галузі права, доцент, доцент кафедри економіко-правових дисциплін, Львівський університет бізнесу та права;

Чорний Богдан Ігорович — аспірант, Львівський університет бізнесу та права;

Чубенко Антон Григорович — доктор юридичних наук, професор, заступник начальника, Полтавська обласна військова адміністрація;

Шамрай Богдан Миколайович — кандидат юридичних наук, заслужений юрист України, начальник Центрального юридичного управління Генерального штабу Збройних Сил України;

Шапаренко Сергій Олександрович — кандидат юридичних наук, науковий співробітник сектору дослідження освітніх процесів відділу STEM-освіти, Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України;

Юнін Олександр Сергійович — доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки, полковник поліції, проректор, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ;

Явний Олексій Іванович — аспірант, Львівський університет бізнесу та права;

Яромій Іван Васильович — кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного права і процесу, фінансового та інформаційного права, Львівський університет бізнесу та права.

НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНЕ ВИДАННЯ

Укладачі:

Бортняк В. А., Вітвіцький С. С., Гонсбор Ю. Р., Далик В. П., Данилевська Ю. О.,
Козяр Р. Я., Копотун І. М., Корецька В. В., Корецький О. П., Крамар Р. І.,
Кучмак Ю. Я., Микитюк М. А., Петков В. П., Петков С. В., Проць І. М., Сідор Н. Ю.,
Скриньковський Р. М., Скупейко А. В., Соболь Є. Ю., Тиркало Ю. Є., Хмиз М. В.,
Чорній Б. І., Чубенко А. Г., Шамрай Б. М., Шапаренко С. О., Юнін О. С.,
Явний О. І., Яромій І. В.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО ВЛАСНОСТІ:

- ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ
- МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ
- ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ
- НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
- АКТУАЛЬНА СУДОВА ПРАКТИКА

За загальною редакцією *Копотуна Ігоря Миколайовича*
доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України

Оригінал-макет підготовлено
ТОВ Видавничий дім «Професіонал»

Підписано до друку 17.06.2024. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 29,75.

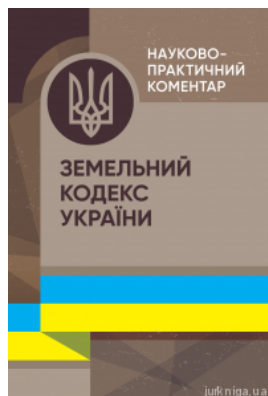
ТОВ «Видавничий дім «Професіонал»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 1533

Книги, які можуть вас зацікавити

Мобілізація та мобілізаційна підготовка в Україні після 18 травня 2024 року. Окремі аспекти

Науково-практичний коментар Земельного кодексу України

Перейти до галузі права
Кримінальне право та процес

[Перейти на сайт](#) →